

Dejvid Bruks

DRUŠTVENA

ŽIVOTINJA

Skriveni izvori
ljubavi,čnosti
i ostvarenja

Prevela
Dubravka Srećković Divković

■ Laguna ■

Naslov originala

David Brooks

THE SOCIAL ANIMAL

The Hidden Sources of Love, Character, and Achievement

Copyright © 2011 by David Brooks

This translation published by arrangement with Random House, an imprint of The Random House Publishing Group, a division of Random House Inc.

Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

DRUŠTVENA ŽIVOTINJA

SADRŽAJ

	UVOD	9
GLAVA 1	DONOŠENJE ODLUKA	23
GLAVA 2	SJEDINJAVANJE MAPA	48
GLAVA 3	UNUTRAŠNJI POGLED	56
GLAVA 4	ISCRTAVANJE MAPA	73
GLAVA 5	VEZANOST	88
GLAVA 6	UČENJE	107
GLAVA 7	NORME	140
GLAVA 8	SAMOKONTROLA	160
GLAVA 9	KULTURA	180
GLAVA 10	INTELIGENCIJA	210
GLAVA 11	ARHITEKTURA IZBORA	227
GLAVA 12	SLOBODA I OBAVEZA	243
GLAVA 13	LIMERENCIJA	262
GLAVA 14	VELIKA PRIČA	281

GLAVA 15	METIS	304
GLAVA 16	BUNTOVNIŠTVO	328
GLAVA 17	STARENJE	343
GLAVA 18	MORALNOST	357
GLAVA 19	VOĐA	382
GLAVA 20	NEŽNO LICE	404
GLAVA 21	DRUGO ŠKOLOVANJE	434
GLAVA 22	ZNAČENJE	464
	IZJAVE ZAHVALNOSTI	485
	NAPOMENE	489
	O AUTORU	531

UVOD

OVO ĆE BITI NAJRADOSNIJA PRIČA KOJU STE U ŽIVOTU pročitali. Ona govori o dvoje ljudi koji su vodili čudesno ispunjen život. Imali su izvanredne karijere, stekli su poštovanje svojih prijatelja, ostvarili važan doprinos u svom kraju, u svojoj zemlji, u svome svetu.

A gle čuda, nisu se rodili kao geniji. Lepo su prolazili na testovima rasuđivanja i inteligencije, i tome sličnim ispitima, ali nisu posedovali neke natprosečne fizičke niti psihičke darove. Izgledali su fino, ali nisu spadali u one prelepe. Igrali su tenis i pešačili, ali čak ni u srednjoj školi nisu bili vrhunski atletičari, i u tim mladim godinama niko ih ne bi izdvojio i rekao da su predodređeni da budu veliki u ma kojoj sferi života. Pa ipak, oni su postigli ovaj uspeh, i svako ko ih je upoznao osetio je da žive blaženim životom.

Kako su to izveli? Posedovali su nešto što ekonomisti nazivaju nekognitivnim veštinama, a što je sveobuhvatna kategorija skrivenih kvaliteta koji se ne mogu brojiti niti meriti, ali u stvarnom životu vode sreći i ispunjenju.

Pre svega, imali su karakternu ličnost. Bili su energični, časni, pouzdani. Uporni i nakon neuspeha, spremni da priznaju

grešku. Imali su dovoljno vere u sebe da se upuste u rizik, dovoljno integriteta da iznesu na plećima obaveze. Nastojali su da prepoznaju svoje slabosti, iskupe se za svoje grehe, obuzdavaju one najgore porive.

A što je podjednako važno, poznavali su i stvarni život. Umeli su da čitaju ljude, situacije, stavove. Stavio ih pred uličnu rulju ili ih zatrpaio hrpom izveštaja, oni su znali da intuitivno razviju osećaj za platno koje imaju pred sobom – šta s čime ide, šta s nečim nikad ne ide, koji će smer doneti ploda, koji nikada neće uroditi plodom. Ista umeća pomoću kojih kapetan vodi lađu okeanima oni su koristili da brode ovim svetom.

U dugim vekovima, bezbroj je knjiga napisano o tome kako se postiže uspeh. No te priče obično se bave površinskom ravni života. One opisuju koledže na koje se ljudi upisuju, stručna znanja koja stiču, svesne odluke koje donose, trikove i tehnike koje usvajaju kako bi gradili veze i napredovali. Te knjige često se usredsređuju na spoljašnju definiciju uspeha i vezuju ga za koeфицијent inteligencije, bogatstvo, uspeh i materijalna ostvarenja.

Ova priča silazi za jedan nivo dublje. Naša pripovest o uspehu naglašava ulogu unutrašnjeg duha – nesvesnog carstva emocija, intuicija, pristrasnosti, čežnji, genetskih predodređenosti, karakternih odlika, društvenih normi. To je carstvo u kom se oblikuje ličnost i razvija poznavanje stvarnog života.

Mi živimo u jeku revolucije svesti. Poslednjih godina genetičari, neurolozi, psiholozi, sociolozi, ekonomisti, antropolozi i drugi naučnici krupnim korakom napreduju u razumevanju gradivnih jedinica ljudskog napretka. A sržni nalaz njihovog rada jeste potvrda da mi nismo tek puki proizvodi svoga svesnog razmišljanja. Prvenstveno smo proizvodi onog razmišljanja koje se obavlja ispod svesne ravni.

Nesvesni delovi razuma i duha nisu primitivni zaostaci koje valja savladati kako bi se donosile mudre odluke. Nisu ni

mračne pećine potisnutih seksualnih nagona. Naprotiv, nesvesni deo našeg bića čini upravo i najveći njegov deo – onaj gde se donosi najveći broj odluka i sprovode mnogi od onih najupečatljivijih postupaka. Ti potpovršinski procesi su zasadi ostvarenja.

U svojoj knjizi *Tuđi sebi*, Timoti D. Vilson sa Univerziteta Virđžinije piše da ljudski mozak u svakom datom trenutku može primiti jedanaest miliona različitih informacija. U najboljem slučaju, procenjuje se da čovek može biti svestan četrdeset takvih informacija. „Pojedini istraživači“, beleži Vilson, „idu čak dotle da tvrde kako sav rad obavlja nesvesno biće, te da je svesna volja možda i iluzija.“ Svesno biće naprosto uobličava priče pomoću kojih nastoji da podari smisao onome što pod-svesno biće radi po sopstvenom nahođenju.

Vilson i većina istraživača o kojima ću govoriti u ovoj knjizi ne idu tako daleko. No oni ipak veruju da mentalni procesi koji su nedostupni svesti organizuju naše razmišljanje, oblikuju nam sud, grade ličnost, te nas obezbeđuju znanjima nužnim za napredak. Džon Barg s Jejla zastupa tvrdnju da ova intelektualna revolucija, baš kao što je Galilej „skinuo Zemlju s njenog povlašćenog položaja u središtu svemira“, skida svesno biće s njegovog povlašćenog mesta u središtu ljudskog ponašanja. Naša priča ga uklanja iz središta svakodnevnog života. Ona ukazuje na jedan dublji način procvata, i na jednu drugačiju definiciju uspeha.

Carstvo osećanja

Ovaj unutrašnji predeo obasjava nauka, ali to nije neko sušno, mehanicističko mesto. Ono je puno osećanjâ i čarolije. Ako proučavanje svesnog bića naglašava važnost razuma i analize, proučavanje nesvesnog bića tad naglašava važnost strasti i

percepcije. Ako spoljni duh žudi za statusom, novcem i aplauzom, unutrašnji žudi za harmonijom i povezanošću – za onim trenucima kad samosvest bleđi i čovek uranja u izazov, u borbu za neki cilj, u ljubav drugog čoveka ili ljubav božju.

Ako je svesno biće kao general na platformi, koji vidi svet sa rastojanja i sve analizira linearno i lingvistički, onda je nesvesno biće kao milion malih izvidnika. Izvidnici trčkaraju predelom, šaljući natrag neprekidan tok signala i izazivajući reakcije u trenu. Oni ne održavaju rastojanje između sebe i okruženja, već se s njime stapaju. Vrve tamo-amo i prožimaju se s drugim bićima, predelima i predstavama.

Ti izvidnici sve obavijaju emocionalnim značajem. Naidu na starog druga i natrag šalju talas tople ljubavi. Penju se u mračnu pećinu i natrag šalju talas straha. Susret s predivnim krajolikom proizvodi osećanje uzvišene razdraganosti. Susret s blistavim pronicanjem proizvodi oduševljenje, dok susret s nepravdom proizvodi pravičan gnev. Svaka percepcija ima svoj ukus, teksturu i silinu, pa reakcije kolaju mozgom kao reka senzacija, impulsa, sudova i želja.

Ovi signali ne vladaju našim životom, ali nam zato oblikuju tumačenje sveta i vode nas, kao kakav duhovni dži-pi-es, dok isctavamo sebi putanje kretanja. Ako naš general razmišlja u podacima, a govori u prozi, izvidnici pak u sebi kristališu osećanja, i njihov rad se najbolje izražava kroz priču, poeziju, muziku, sliku, molitvu i mit.

Nisam od onih preosetljivih, kao što moja žena i te kako voli da primeti. Postoji jedna žestoka, premda izmišljena priča o navodnom eksperimentu u kojem su muškarci srednjih godina priključivani na skener radi praćenja mozga, te im je dato da gledaju film strave i užasa. Zatim su ponovo priključeni i od njih se tražilo da opišu svoja osećanja prema supruzi. Skenovi mozga bili su isti – sušti strah prilikom obe te aktivnosti. Znam

kakav je osećaj. No svejedno, ako zanemarujemo talase ljubavi i straha, odanosti i odbojnosti koji kroz nas kolaju svakoga dana, svakog trena, tad zanemarujemo ono najsuštinskije carstvo. Zanemarujemo procese koji određuju šta želimo; kako doživljavamo svet oko sebe; šta će nas terati napred; šta nas zadržava u mestu. I zato ću vam o to dvoje srećnih ljudi i pričati iz perspektive tog začaranog unutrašnjeg života.

Moji ciljevi

Želim da vam pokažem kako izgleda taj nesvesni sistem kad je u procvatu, kad se pravilno neguju naklonosti i odbojnosti koje nas svakodnevno vode, kad se propisno školuju osećanja. Na hiljadu konkretnih primera pokušaću da oslikam način na koji svesno i nesvesno međusobno deluju, i kako mudar general može svoje izvidnike i da obučava i da sluša. Da parafraziram reči Danijela Patrika Mojnihana, iz jednog drugog konteksta: stožerna istina evolucije glasi da je najbitnije ono nesvesno. Stožerna humanistička istina glasi da svesno biće može uticati na nesvesno.

Ovu priču pre svega pišem zato što istraživači na poljima vrlo širokog raspona uperuju baterijske lampe u različite delove pećine nesvesnog, obasjavajući različite uglove i otvore, no najveći deo njihovog rada obavlja se u akademskom silosu. Ja ću pokušati da njihove nalaze objedinim u jednu pripovest.

Drugo, pokušao bih da opišem kako ovo istraživanje utiče na naše razumevanje ljudske prirode. Istraživanje mozga retko kad iznedri novu filozofiju, ali zato obara neke stare. Ovo istraživanje koje danas obavljamo podseća nas na relativnu prevagu osećanja nad čistim razumom, društvenih spona nad ličnim izborom, karaktera nad koeficijentom inteligencije, iznenadnih

organskih sistema nad linearnim, mehaničkim, te predstave o posedovanju mnogostruke ličnosti nad predstavom da imamo samo jednu. Ukoliko bismo te filozofske implikacije poželeti da izrazimo prostim jezikom, francusko prosvetiteljstvo, koje prvenstvo daje razumu, gubi igru; pobeđuje britansko prosvetiteljstvo, koje prvenstvo daje sentimentu.

Treće, pokušao bih da izvučem društvene, političke i moralne zaključke tih nalaza. Kad se pojavio Frojd sa svojom koncepcijom o nesvesnom, korenito je uticao i na književnu kritiku, društveno mišljenje, pa čak i političku analizu. Sada imamo jednu tačniju predstavu o nesvesnom. Ali ovi nalazi još nisu ostavili jači pečat na društvenu misao.

I najzad, pokušao bih da pomognem borbi protiv predubeđenjâ u našoj kulturi. Svesno biće piše autobiografiju naše vrste. Slep o za ono što se dešava duboko unutra, svesno biće vodeću ulogu pripisuje sebi. Ono stvara takva viđenja sveta da istakne one elemente koje samo može da razume, a ostalo prenebregava.

Posledica je ta da se postepeno navikavamo na određen sužen način u opisivanju svog života. Platon je smatrao da je razum onaj civilizovani deo mozga, te da ćemo biti srećni donde dok razum drži pod vlašću primitivne strasti. Mislioci-racionalisti smatrali su da je logika vrhunac inteligencije, te da čovečanstvo doživljava oslobođenje onda kad razum pobeđi naviku i sujeverje. U devetnaestom veku, svesno biće predstavlja naučnik Doktor Džekil, dok je nesvesno biće varvarski Mister Hajd.

Mnogim takvim doktrinama izbledeo je značaj, ali ljudi su još slepi za princip po kome nesvesne naklonosti i odbojnosti oblikuju naš svakodnevni život. I dalje imamo odbore za prijem koji ljude prosuđuju po koeficijentu inteligencije, a ne po praktičnom obrazovanju. I dalje neka akademska polja

ljude često smatraju racionalnim jedinkama koje nastoje da maksimizuju svoju društvenu korisnost. Savremeno društvo je stvorilo divovsku aparaturu za uzgajanje složenih znanja, a s druge strane propušta da razvije moralne i emocionalne sposobnosti koje počivaju u dubini. Deca se uče da skaču kroz hiljade školskih obruča. A najvažnije odluke koje će donositi ticaće se izbora bračnog druga i prijatelja, onog što će voleti ili prezirati, obuzdavanja porivâ. Na tom planu su gotovo potpuno prepušteni sebi samima. Vešti smo kad treba pričati o materijalnim pobudama, ali nevešti kad treba progovoriti o osećanjima i njuhu koji nas vodi. Dobro predajemo tehnička znanja, ali kad dođemo do onog najvažnijeg kao što je karakter, ne znamo maltene da beknemo.

Moja dalja namera

Ovo novo istraživanje pruža nam potpuniju sliku o tome ko smo. Međutim, priznajem da sam se u tu temu upleo u nadi da ću odgovoriti na neka ograničenija i praktičnija pitanja. U svome svakodnevnom poslu pišem o politici i političkim događajima. A za poslednjih nekoliko naraštaja gledali smo kako neke zamašne politike donose razočaravajuće plodove. Od 1983. bezbroj puta smo reformisali obrazovni sistem, a ipak više od četvrtine srednjoškolaca napušta školu, iako im sve racionalne pobude govore da to ne čine. Pokušavamo da zalečimo jaz između postignućâ crnih i belih studenata, a ne uspevamo. Čitavu smo generaciju protraćili upisujući na koledže veći broj mladih ljudi, a ne razumevajući zašto toliki ne steknu diplomu.

Možemo nabrajati do preksutra: malodušno pokušavamo da umanjimo sve upadljiviju nejednakost. Pokušavamo da

poguramo ekonomsku pokretljivost. Pokušavamo da zaustavimo plimu dece koja rastu s jednim roditeljem. Pokušavamo da ublažimo polarizaciju koja je obeležje naše politike. Pokušavamo da u domaćim privredama popravimo taj njihov ciklus „buma i pada“. Poslednjih decenija svet se trudi da uveze kapitalizam u Rusiju, da zasadi demokratiju na Bliskom istoku, da podstakne razvoj u Africi. No rezultati tih napora većinom donose razočaranje.

Sve ove neuspehe obeležava jedna te ista crta: oslanjanje na preterano uprošćeno viđenje ljudske prirode. Mnoge pomenute politike zasnivale su se na plitkom društvenonaučnom modelu ljudskog ponašanja. Mnoge su predlagali knjiški moljci kojima su prisne jedino one karakteristike i međuodnosi koji se mogu izmeriti i količinski izraziti. Prošle su kroz zakonodavne odbore sposobne da o najdubljim vrelima ljudskog dela govore koliko i da pričaju na drevnom aramejskom. Uzbudivale su zvaničnike koji su imali tek najpovršniji uvid u ono što je kod ljudskih bića nepomerljivo i uporno. Naravno da su podbacile. I podbacivaće sve dok se novo znanje o našoj istinskoj srži ne bude potpunije integrisalo u svet javne politike, sve dok uz prozaičnu priču ne bude ispričana i ova čarobna.

Plan

Da bih slikovito dočarao kako nesvesne sposobnosti zaista deluju i kako pod pravim okolnostima vode do čovekovog procvata, otisnuću se, stilski, stopama Žan Žaka Rusoa. Godine 1760. Ruso je dovršio knjigu s naslovom *Emil*, koja je govorila o tome kako bi valjalo obrazovati ljudska bića. Umesto da se prosto ograniči na apstraktni opis ljudske prirode, on je stvorio lik po imenu Emil i dao mu učitelja, te se poslužio njihovim odnosom da bi

pokazao kako izgleda sreća u konkretnim primerima. Rusou je taj inovativni model omogućio da štošta ostvari. Omogućio mu je da piše zabavnije za čitanje. Omogućio mu je da dočara kako opšte tendencije mogu da se razviju u pojedinačnim životima. Povukao je Rusoa od apstrakcije ka konkretnom.

Ne nadajući se da ću biti par Rusoovom geniju, zajmim njegov metod. Da bih ilustrovao kakav odjek novija naučna otkrića prouzrokuju u stvarnom životu, stvorio sam dva glavna lika – Harolda i Eriku. Te junake koristim da bih pokazao kako se život zaista razvija. Priča se neprekidno događa u sadašnjosti, početkom dvadeset prvog veka, jer želim da opišem različite odlike načina na koji sada živimo, no pratim njihov životni put od rođenja do učenja, od prijateljstva do ljubavi, od rada do mudrosti, a potom i do starosti. Njima se služim da bih opisao kako geni oblikuju pojedinačne živote, kako hemija mozga funkcioniše u određenim slučajevima, kako porodično ustrojstvo i društveni obrasci utiču na razvitak u nekim naročitim uslovima. Ukratko, tim likovima se koristim da bih premostio jaz između onih opštih obrazaca koje opisuju istraživači i pojedinačnih iskustava koja i čine sadržinu stvarnog života.

Zajedništvo

Harold i Erika sazrevali su i produbljavali svoje ličnosti čitavog života. I to je jedan od razloga što je ova priča tako srećna. Ona je pripovest o ljudskom napretku i odbrana napretka. Govori o ljudima koji se uče od roditelja, i roditelja svojih roditelja, i koji nakon raznih iskušenja i ispaštanja završavaju posvećeni jedno drugome.

I najzad, to je priča o zajedništvu. Jer ako zagledamo malo dublje u nesvesno, razdelnice između pojedinaca počinju da

deluju pomalo zamagljeno. Biva još jasnije da su virovi koji čine naš duh zapravo virovi koje delimo sa još nekim. Ono što jesmo postajemo u konjunkciji s drugim ljudima koji postaju ono što jesu.

Nasledili smo sliku o sebi kao o homo sapijensu, kao o mislećim pojedincima izdvojenim od ostalih životinja zahvaljujući svojoj nadmoćnoj sili razuma. To je čovečanstvo Rodenovog Mislioca – brada na pesnici, umuje sam, duboko. U stvari, mi se od ostalih životinja izdvajamo po tome što imamo izvanredne društvene sposobnosti koje nam omogućuju da prenosimo svoje znanje drugima kao i da učimo sami, da saosećamo, dajemo izraza osećanjima, gradimo kulture, institucije i složene skele civilizacija. Ko smo? Mi smo poput duhovnih stanica kao što je Grand central. Mi smo železnička čvorišta gde se svake sekunde mešaju i prožimaju milioni nadražaja, osećanja i signala. Mi smo centri komunikacija i, putem nekog procesa koji ni izbliza ne razumemo, sposobni smo da delom i upravljamo tim saobraćajem – da preusmeravamo pažnju s jedne stvari na drugu, da biramo i stupamo na delo. Ono što jesmo – u potpunosti postajemo upravo kroz tu neprestano sve bogatiju međuigru naših mreža. Nastojimo, više od svega drugog, da uspostavimo dublje i potpunije veze.

Te tako, pre no što započnem priču o Haroldu i Eriki, želim da vas upoznam s jednim drugim bračnim parom, stvarno postojećim parom – Daglasom i Kerol Hofstater. Daglas je profesor na Univerzitetu Indijane, i on i Kerol su živeli u velikoj ljubavi. Priređivali su večerinke, pa potom zajedno prali sudove i iznova oživljavali i pretresali razgovore koje su upravo vodili.

A onda je Kerol umrla od tumora na mozgu, kad su im deca imala jedno pet, drugo dve godine. Nekoliko nedelja iza toga, Hofstater je naišao na jednu Kerolinu fotografiju. Evo šta on piše u svojoj knjizi *Ja sam čudna osmica*:

Gledao sam njeno lice i toliko se duboko zagledao da mi se učinilo da sam iza njenih očiju, i iznebuha sam samo shvatio da izgovaram, dok mi teku suze: „To sam ja! To sam ja!“ I te proste reči su vratile bezbrojne misli koje sam nekada gajio, o stapanju naših duša u jedno biće višeg nivoa, o činjenici da u jezgru obeju naših duša počivaju naše istovetne nade i snovi vezani za našu decu, o zapažanju da te nade nisu zasebne niti različite, već su jedna jedinstvena nada, jedna jasna stvar koja nas oboje definiše, koja nas je stopila u jedinicu, onakvu jedinicu kakvu sam tek maglovito zamišljao dok se nisam oženio i dobio decu. Shvatio sam da Kerol jeste umrla, ali da taj sržni deo nje uopšte nije umro, već da i dalje vrlo odlučno živi u mome mozgu.

Grci su imali običaj da kažu kako mudrost stičemo kroz patnju. Nakon ženine smrti, Hofstater je kroz patnju došao do jednog razumevanja koje, kao naučnik, sad svakoga dana potvrđuje. Srž te mudrosti jeste spoznanje da ispod ravni naše svesti postoje stavovi i osećanja koji pomažu da se rukovodimo dok lutamo kroz život. Ti stavovi i osećanja mogu skakutati s prijatelja na prijatelja, s voljenog bića na voljeno biće. Nesvesno nije tek neka mračna, primitivna oblast straha i bola. Ono je i jedan svet gde se duhovna stanja bude i igrajući šetaju od duše do duše. Ono sadrži dušu živih vrsta. Ova knjiga neće nastojati da razabere božju ulogu u svemu tome. Ali ako postoji neko božansko stvaralaštvo, onda je ono svakako aktivno u toj unutrašnjoj duševnoj sferi, gde moždano tkivo proizvodi osećanja, gde ljubav povezuje vodove neurona.

Nesvesno je impulsivno, osećajno, senzitivno i nepredvidljivo. Ima svojih nedostataka. Potreban mu je nadzor. Ali ume da bude čudesno. Spособno je da obradi oluju podataka, da izvodi

smeone kreativne skokove. A pre svega ostalog, ono je ujedno i predivno društveno. Vaše nesvesno biće, taj unutra skriveni ekstrovert, želi od vas da posegnete napolje i da stvarate vezu. Želi da postignete zajedništvo s radom, prijateljem, porodicom, nacijom, višim ciljem. Vaše nesvesno želi da vas uplete u gustu mrežu odnosa koji čine bit čovekovog napretka. Ono žudi za ljubavlju i grabi ka njoj, ka onakvom stapanju kakvo su doživeli Daglas i Kerol Hofstater. Među svim blagoslovima koji nam zapadaju zajedno s time što smo živi, ono je najizvanredniji dar.

Društvena životinja

GLAVA 1

DONOŠENJE ODLUKA

NAKON „BUMA I PADA“, NAKON POMAME IZAZVANE brzom, naizgled neograničenom zaradom i propasti u Volstritu, Klasa Pribranih ponovo je izbila na čelo. Ljudi ove društvene grupe nisu svoj novac stekli čarobnjaštvom hedž-fondova, niti nekom krupnom finansijskom masom. Oni su te pare zaradili penjući se meritokratskim lestvicama uspeha. U školi su postizali dobre ocene, uspostavili su čvrste društvene veze, stupili u kvalitetna preduzeća, medicinske ustanove i firme. Bogatstvo je na njih navejalo postepeno, kao blag sneg.

Klasični uzorak Klase Pribranih videćete kako jede na brzaka u kakvom polumračnom bistrrou u Aspenu ili Džekson Houlu. Upravo se vratio iz Kine i svratio tu radi kolektivnog sastanka rukovodilaca, skrenuvši sa svoga puta na biciklistički maraton od osamsto kilometara u znak podrške borbi protiv netolerancije na laktozu. Aseksualno je lep, sa malčice manje salca nego Mikelandelov *David*, a kosa mu je tako bujna i raskošno talasasta da biste, videvši ga u Los Anđelesu, upitali: „Ko je onaj zgodni s Džordžom Klunijem?“ Dok prekršta noge, primećujete

da su beskrajno duge i vitke. Takoreći nema butine. Noga mu je kao otmena potkolenica nasađena na potkolenicu.

Glas mu zvuči kao kad neko hoda u čarapama po persijskom tepihu – toliko je smiren i staložen da Barak Obama u odnosu na njega zvuči kao Leni Brus. Svoju suprugu je upoznao na skupu Klintonove globalne inicijative. Zadesilo se da su oboje imali narukvicu u znak podrške Lekarima bez granica, i hitro su otkrili da imaju istog instruktora joge i da su Fulbrajtovu stipendiju dobili sa svega dve godine razmaka. Čudesno usklađen par, i jedina napetost među njima potiče od različitih vežbačkih rutina. Iz nekog razloga, današnji muškarci koji drže do ugleda silno trče i vozaju bicikl, te razvijaju samo mišiće donje polovine tela. Žene visokog položaja pak vatreno posvećuju pažnju svome torzu, bicepsima i podlacticama kako bi mogle da nose haljine bez rukava po čitavo leto, te golim rukama krše stenu u piljke.

I tako se g. Opuštena Elegancija oženio gđicom Vajana Lepota, u ceremoniji kojom su rukovodili Bil i Melinda Gejts, i izrodili su troje prekrasne dečice: Savršenost bez Muke, Globalno Saosećanje i Umetnički Talenat. Kao i većina dece rođena u najvišem i višem srednjem sloju, ovi klinici su stvarno odlični u nekim manje poznatim sportovima. Još pre više vekova pripadnici obrazovanog sloja otkrili su da se više ne mogu takmičiti u fudbalu, bejzbolu i košarci, pa su ukrali lakros od Indijanaca kako bi makar u nečemu vladali.

Sve troje klinaca su bili odlikaši u homogenim i ponosito progresivnim privatnim srednjim školama, a raspuste su smotreno provodili u letnjim nemačkim naučnim radionicama. U trećoj godini srednje škole, roditelji su ih posadili preda se i svečano ih obavestili da su sad dovoljno veliki da počnu s čitanjem *Ekonomista*. Upisali su se na koledže sa strogim odabirom i dobrim sportskim ekipama, kao što su Djuk i Stanford, a potom

su se otisnuli u karijere koje će i njihove roditelje predstaviti u lepom svetlu – na primer, tako što će postati prvi ekonomista u Svetskoj banci nakon nekoliko prijatnih godina provedenih u trupi „Džofri balet“.

Pripadnici Klase Pribranih kao odrasli provode mnogo vremena ulazeći u prostorije i izazivajući u svima osećaj manje vrednosti. Taj efekat samo uvećava činjenica da su iskreni, smerni i uljudni. Ništa im nije slađe nego da vas pozovu sa sobom tamo gde provode vikend. To znači da se u petak po podne nalazite s njima na nekom privatnom aerodromu. Oni pristižu sa svojim prnjama u cegeru, jer kad imaš sopstveni avion, ne treba ti torba koja se ozbiljno zatvara.

Ako idete na takve ekskurzije, najbolje čušnite u zalihu neki energetska slatkiš, jer raskošni kodeks ovog novog plemstva nalaže da vas čitavog vikenda izgladnjuju. Taj kodeks traži od njih da neštedimice troše na trajne stvari, a spartanski na potrošne. Omogućiće vam vožnju višemilionskim galfstrimom 5, a poslužiće vas suvim sendvičem od ćuretine u bajatom hlebu iz marketa. Imaju vikendicu sa devet spavaćih soba, ali hvaliće se jeftinim nameštajem iz *Ikee*, a u subotu će vas ponuditi nekim od onih Ručkova štrajkača glađu – od četiri lista salate i tri grama tunjevine – jer misle da se svi hrane zdravo kao oni.

U tim krugovima je postalo moderno da se ima pas visok trećinu rastojanja do tavanice, pa tako pripadnici Klase Pribranih daju svojim divovskim psima-medvedima imena po junacima Džejn Ostin. Ti psi su nastali ukrštanjem bernardinca i velociraptora, i nežno polažu svoje džinovske njuške na trpezarijski sto ili krov rejndžrovera, šta je već od ta dva više. Sam vikend sastojaće se od dugotrajnih rundi užasno napornih aktivnosti, s prekidima za kratke preglede situacije u globalnoj ekonomiji i vedre pričice o najbližim prijateljima – Rupertu, Vorenu, Kolinu, Sergeju, Bonu i dalaj-lami. Uveče

će prošvrljati do vikend-naselja na sladoled i šetnju. Možda će se duž staza zaoriti i spontan aplauz dok budu paradirali drvodredima onako besprekorni, ližući svoj zanimljivi đelato. Ljudi će štaviše birati takva mesta za odmor prosto da bi ih ozario taj oreol ljudskog savršenstva.

Susret

Upravo u međama takvog jednog mesta dogodilo se, jednog letnjeg dana, da se prvi put susretnu jedan čovek i jedna žena. Ti mladi ljudi, na pragu tridesete, biće kasnije roditelji Haroldu, jednome od junaka naše priče. I prvo što bi valjalo da znate o ovim ljudima koji će uskoro biti roditelji jeste to da su oboje bili dobrodušni, ali donekle i plitki – iako će njihov sin u budućnosti biti intelektualno ambiciozan i donekle dubok. Njih je u ovo vikend-naselje privukla gravitaciona teža uspeha Klase Pribranih, jer nadali su se da će jednoga lepog dana stupiti u nju. Tu su boravili u kolektivnim domovima, s drugim mladim stručnjacima punim težnji, a sudar naslepo, uz ručak, udesio im je neki zajednički prijatelj.

Zvali su se Rob i Džulija, i prvi put su šmeknuli jedno drugo ispred *Barnsa i Nobla*. Rob i Džulija su se od uva do uva osmehivali dok su prilazili jedno drugome, i pokrenuo se jedan dubinski, iskonski proces. Oboje su videli različito. Rob je, budući da je pripadao određenoj vrsti muškaraca, većinu onog što želi da sazna primao kroz oči. Njegovi muški preci iz pleistocena suočavali su se sa zbunjujućom činjenicom da ljudske ženke ne pokazuju nikakvim telesnim znacima kada ovuliraju, za razliku od brojnih drugih životinja. Zato su ti prvi lovci morali da se oslone na neka najpribližnija obeležja plodnosti.

I tako je Rob tražio te oznake koje bezmalo svi heteroseksualni muškarci traže kod žena. Dejvid Bas je istraživanjem obuhvatio više od deset hiljada osoba u trideset sedam različitih društava, i ustanovio da su standardi ženske lepote u najvećoj meri isti na čitavoj kugli zemaljskoj. Svuda muškarci cene čistu kožu, pune usne, dugu, sjajnu kosu, simetrične crte lica, kraća rastojanja između usta i brade, te između nosa i brade, i odnos struka i kukova od oko 0,7. Jedno proučavanje slikarstva starog hiljadama godina proishodilo je zaključkom da većina prikazanih žena ima te razmere. *Plejbojeve* zečice najčešće imaju istu razmeru, premda njihova opšta bujnost ume da se menja s modom. Čak i slavno mršava Tvigi imala je odnos struka i kuka od tačno 0,73.

Robu se dopalo ono što je video. Utisak je na njega ostavio neodređen i primamljiv osećaj da Džulija dobro zna da nosi samu sebe, jer ništa ne uvećava lepotu toliko koliko samopouzdanje. Uživao je u osmehu koji joj se razlivao licem, i nesvesno zabeležio da joj se krajičci obrva spuštaju naniže. Mišićem *orbicularis oculi*, koji kontroliše taj deo obrve, ne može se svesno upravljati, te kad se taj krajičak obrve spusti, znači da je osmeh iskren, a ne lažan.

Rob je zapazio njen sveukupni nivo privlačnosti, podsvesno znajući da privlačni ljudi generalno postižu značajno veće prihode.

Robu se takođe dopala i oblina koju je već prvog trenu razaznao ispod njene bluze, i pratio joj liniju s divljenjem koje je sezalo do srži njegovog bića. Negde u dubini mozga znao je da su dojke samo organi, mase kože i sala. A ipak nije bio u stanju da tako razmišlja. Iz dana u dan je neprekidno primećivao njihovo prisustvo oko sebe. Dovoljna je bila nacrtana krivulja dojke na komadiću hartije da mu zaokupi pažnju. Upotreba reči

„sisa“ njemu je bila izvor podsvesne ljutnje, jer ta neuzvišena reč nije bila dostojna da se povezuje s tako svetim obličjem, i činilo mu se da je koriste, i to pretežno žene, samo da bi se rugali njegovoj duboko ukorenjenoj fiksaciji.

A naravno, grudi i postoje u tom obličju upravo da bi budile takvu reakciju. Nema drugog razloga za to što su kod ljudskih bića grudi toliko veće od grudi drugih primata. Majmunice su ravne kao daska. Kod ljudske vrste veće grudi ne proizvode više mleka od malih. Nemaju nikakvu ulogu u ishrani, ali zato služe kao signalni uređaj i pale primitivni lajtsou u mužjačkom mozgu. Muškarci uporno daju višu ocenu ženama s privlačnim telom i neprivlačnim licem nego ženama s privlačnim licem i neprivlačnim telom. Priroda se ne bavi umetnošću radi umetnosti, ali svejedno proizvodi umetnička dela.

Džulija je doživela mnogo umereniju reakciju kad je ugleдалa svog budućeg doživotnog saputnika. Ne zato što se nije našla pod utiskom neosporne privlačnosti muškarca pred njom. Žene seksualno privlače muškarci s krupnijim zenicama. Žene čitavog sveta prednost daju muškarcima koji imaju simetrično lice i malčice su stariji, viši i jači od njih samih. Po tim i drugim merilima, budući Haroldov otac prošao je na ispitu.

Posredi je samo to što je ona, i po prirodi i po vaspitanju, bila uzdržana i neuzurbana u ukazivanju poverenja. Poput 89 procenata ljudskog roda, nije verovala u ljubav na prvi pogled. Uz to je bila prinuđena da manje nego njen budući suprug obraća pažnju na izgled. Žene uopšteno manje uzbuđuju vizualni utisci nego muškarce, i ta odlika takoreći prepolovljuje pornografsko tržište.

To je zato što su se žene pleistocena, dok su pleistocenski muškarci mogli birati sebi ženke na osnovu obeležja plodnosti koji se na prvi pogled vide, suočavale s jednim mučnijim problemom. Ljudskim mladuncima potrebne su godine da se

osamostale, a u praistorijskom okruženju usamljena žena nije mogla sakupiti dovoljno kalorija da nahrani porodicu. Bila je primorana da bira mužjaka ne samo da bi je osemenio već i da joj bude drug i trajna podrška. Pa tako i dan-danas: kad žena usmeri oko na potencijalnog mužjaka, njen vremenski okvir razlikuje se od njegovog.

Eto zašto će muškarac uskočiti u krevet brže nego žena. Različite istraživačke ekipe sprovodile su jedno prosto ispitivanje. Plate nekoj privlačnoj ženi da priđe studentu koledža i pita ga da li bi hteo da spava s njom. Sedamdeset pet posto muškaraca odgovara na taj predlog potvrdno, iz istraživanja u istraživanje. A potom šalju privlačnog muškarca da priđe studentkinji sa istom ponudom. Nula posto žena daje potvrđan odgovor.

Žene imaju valjan razlog da se čuvaju. Iako je većina muškaraca plodna, kod dlakavijeg pola postoje ogromne varijacije kad je posredi stabilnost. Kod muškarca postoji veća verovatnoća da je zavisn od droge i alkohola. Veća je verovatnoća da će nekog ubiti nego kod žena, i mnogo je, mnogo veća verovatnoća da će ostaviti svoju decu. U muškoj populaciji neuporedivo je više mutnih tipova nego u ženskoj, i žene su ustanovile da se isplati žrtvovati nekoliko bodova u sektoru prvog utiska u zamenu za pouzdanost i društvenu inteligenciju na duže staze.

I tako dakle, dok je Rob blenuo u dekolte, Džulija je tražila znake osobe u koju možeš imati poverenja. Nije morala da to radi svesno – hiljade godina genetike i kulture izbrusile su joj senzor poverljivosti.

Marion Ils i Irvin Silverman sa Njujorškog univerziteta sproveli su jedno ispitivanje čiji rezultati ukazuju na to da su žene u proseku za 60 do 70 posto spretnije u pamćenju pojedino sti nekog prizora i mestâ gde su se nalazili predmeti u nekoj prostoriji. Prethodnih nekoliko godina Džulija je svoju moć opažanja koristila da bi odbacila čitave kategorije muškaraca

– potencijalnih partnera, a pojedini njeni izbori bili su i ekscen-trični. Odbacivala je muškarce koji nose *Berberijevu* odeću, jer nije mogla zamisliti sebe kako gleda jednu te istu glupavu šaru na šalovima i mantilima do kraja života. Nekako je uspevala da otkrije nepismene već samo kad ih pogleda, i od njih ju je hvatala muka. Namirisane je posmatrala onako kako je Čerčil posmatrao Nemce – ili su ti pod nogama, ili pod grlom. Nije htela da ima ništa s muškarcima koji nose sportske ukrasne drangulije, jer njen momak ne bi smeo da voli Dereka Džitera više nego nju. I mada se odnedavno bila primila na muškarce koji umeju da kuvaju, nije bila rada da se upusti u ozbiljnu vezu s nekim ko ume da secka bolje od nje, ili ko bi je iznenadio pod-muklo nepretencioznim toplim sendvičima s grijerom na ime iskupljenja posle svađe. To je naprosto prevelika manipulacija.

Kradomice je gledala u Roba dok joj je prilazio trotoarom. Džanin Vilis i Aleksander Todorov s Prinštona ustanovili su da ljudi umeju da donesu brzinski sud o nečijoj pouzdanosti, mero-davnosti, agresivnosti i dopadljivosti u prvoj desetini sekunde. Takva prva sagledavanja neverovatno tačno predviđaju šta će ti ljudi osećati jedno prema drugome nakon više meseci. Ljudi retko revidiraju prvi utisak, samo stiču sve jače uverenje da su u pravu. U jednom drugom istraživanju, Todorov je ispitanicima na mikrosekundu izlagao lica političkih kandidata. Učesnici istraživanja su uspevali da predvide, s tačnošću od 70 posto, koji će od dva kandidata pobediti na izborima.

Služeći se vlastitim moćima za trenutnu procenu, Džulija je primetila da je Rob naočit, ali da nije od onih koji su toliko naočiti da ne moraju biti i zanimljivi. Dok je Rob nju u mislima svlačio, ona je u mislima njega oblačila. Trenutno je na sebi imao smeđe široke somotarke, za koje uistinu svaka čast zapad-noj civilizaciji, i pulover zagasite ljubičastomrke boje, pa je tako u celini ličio na elegantan plavi patlidžan. Imao je zategnute